

ACADEMIC SPECTRUM

2026-yil 2-son

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

ISSN

3093-9089

Вухоро - 2026

ACADEMIC SPECTRUM

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

№ 2-Son 2026-yil

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrdagi №1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan

BOSH MUHARRIR:

Axmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li

Psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A‘ZOLARI

Кулешов Валерий Владимирович - pedagogika fanlari doktori, professor
Rossiya Fanlar akademiyasining akademigi (Ukraina).

Andriyenko Yelena Vasilyevna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va
texnologiya ta‘limi instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Romm Tatyana Aleksandrovna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta‘lim
instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Olimov Shirinboy Sharofovich — pedagogika fanlari doktori, professor
(Buxoro davlat universiteti “Pedagogika” kafedrasini mudiri).

Zaripov Lochin Rustamovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
(O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy
ta‘limni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot markazi, O‘quv-uslubiy faoliyatni
takomillashtirish boshqarma boshlig‘i).

Safarov Dilmurod Xalimovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Navoiy viloyati pedagogik mahorat markazi Akademik faoliyat bo‘yicha direktor
o‘rinbosari)

Nazarov Akmal Mardonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Buxoro davlat universiteti Yoshlar masalalari va ma`naviy-ma`rifiy ishlar bo‘yicha
birinchi prorektor).

Rustamov Shavkat Shuhrat o‘g‘li - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini mudiri).

Ganjiyev Feruz Furqatovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini professori).

Ismatova Dilafruz Tuymuratovna - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa
doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Muxlisov Sodiqjon Saidjonovich - pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar
kafedrasini dotsenti).

Tilavov Muxtor Hasan o‘g‘li - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Mas‘ul kotib:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li – Buxoro davlat universiteti
Psixologiya kafedrasini o‘qituvchisi

EDITOR-IN-CHIEF:

Akhmadov Nazirjon Rahmat o'g'li — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor.

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Valeriy Vladimirovich Kuleshov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Sciences (Ukraine).

Elena Vasilyevna Andrienko — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of Physics, Mathematics, Information and Technological Education, Novosibirsk, Russia).

Tatyana Aleksandrovna Romm — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of History, Humanities and Social Education, Novosibirsk, Russia).

Shirinboy Sharofovich Olimov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Bukhara State University, Head of the "Pedagogy" Department).

Lochin Rustamovich Zaripov — Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Research Center for the Development of Higher Education under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan, Head of the Department for Improvement of Educational and Methodological Activities).

Dilmurod Xalimovich Safarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Navoi Regional Center for Pedagogical Excellence, Deputy Director for Academic Affairs).

Akmal Mardonovich Nazarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Bukhara State University, First Vice-Rector for Youth Affairs and Spiritual-Educational Work).

Shavkat Shuhrat o'g'li Rustamov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Head of the "Psychology" Department).

Feruz Furqatovich Ganjiyev — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Professor of the "Psychology" Department).

Dilafuz Tuymuratovna Ismatova — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, "Psychology" Department).

Sodiqjon Saidjonovich Mukhlisov — Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, "Information Systems and Digital Technologies" Department).

Muxtor Hasan o'g'li Tilavov — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, "Psychology" Department).

EXECUTIVE SECRETARY:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o'g'li — Lecturer, Department of Psychology, Bukhara State University.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

Ахмадов Назирджон Рахмат угли — доктор философии по психологии (PhD), доцент.

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

Кулешов Валерий Владимирович — доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии наук (Украина).

Андрienко Елена Васильевна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт физики, математики, информационных и технологических наук, г. Новосибирск, Россия).

Ромм Татьяна Александровна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт истории, гуманитарных и социальных наук, г. Новосибирск, Россия).

Олимов Ширинбой Шарофович — доктор педагогических наук, профессор (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Педагогика»).

Зарипов Лочин Рустамович — доктор педагогических наук (DSc), профессор (Научно-исследовательский центр развития высшего образования при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан, начальник управления совершенствования учебно-методической деятельности).

Сафаров Дилмурод Халимович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Навоийский областной центр педагогического мастерства, заместитель директора по академической деятельности).

Назаров Акмал Мардонович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Бухарский государственный университет, первый проректор по делам молодежи и духовно-просветительской работе).

Рустамов Шавкат Шухрат угли — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Психология»).

Ганжиев Феруз Фуркатович — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, профессор кафедры «Психология»).

Исматова Дилафруз Туймуратовна — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

Мухлисов Содикжон Саиджонович — доктор философии (PhD) по педагогическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Информационные системы и цифровые технологии»).

Тилавов Мухтор Хасан угли — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

ОТВЕТСТВЕННЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

Дехконбоев Шохжахон Ойбек угли — преподаватель кафедры «Психология» Бухарского государственного университета.

Odamova O‘g‘iljon Kenjayevna

Urganch davlat universiteti Pedagogika va psixologiya kafedrasida dotsenti

TA'LIM MUASSASALARIDA PSIXOLOGIK XIZMATNING SAMA-RADORLIGINI OSHIRISHDA ERTAK TERAPIYASINING O'RNI

Annotatsiya. Ushbu maqolada xalq ta'limi tizimida oliy ma'lumotli kadrlarni kasbiy va pedagogik qayta tayyorlash, ularni psixologik bilimlar bilan qurollantirish ishlarini yanada takomillashtirishga katta e'tibor qaratilayotgani haqidagi fikrlar bayon qilingan bo'lib, asosan bolajak psixologning bola ruhiyatiga ijobiy tasir o'tkazishga yordam beruvchi ertak terapiyasining asosiy xususiyati metaforik va o'zgacha bayon etish uslubiga ega ekanligini bilishi ham muhimligi qayd etilgan. Ertak bayon etiladigan hodisaning haqiqati to'g'ridan-to'g'ri va tinglovchilar uchun tanish bo'lgan shaklda emas, balki o'zgacha namoyon bo'ladi. Ertakda kattalar va bolalar munosabati uchun umumiy bo'lgan til tug'iladi. Ertak bolalar uchun shunday himoya muhitini yaratib beradiki, u orqali bola o'zi va olam haqidagi biror-bir yangilikni o'z ichki dunyosining aralashuvidan qo'rqmagan holda bilib olish imkoniga ega bo'ladi, degan fikrlar ilmiy-izchil yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: metaforik, ertak, psixolog, pedagog, terapiya, xarakter, syujet, hikoya, yechim, amaliy, ijtimoiy, malaka, harakat, kechinma, aybdorlik, uyalish, muhit, imkon, axloq.

Аннотация. В данной статье излагаются идеи о том, что в системе народного образования большое внимание уделяется дальнейшему совершенствованию работы по профессионально-педагогической переподготовке кадров с высшим образованием, вооружению их психологическими знаниями, главным образом отмечается также важность знания детским психологом того, что главной особенностью сказкотерапии, способствующей положительному воздействию на психику ребенка, является метафорический и особый стиль повествования. Реальность явления, о котором рассказывается сказка, раскрывается не в прямой и привычной для слушателя форме, а в особой. В сказке рождается язык, общий для взаимоотношений взрослых и детей. Сказка создает для детей такую защитную среду, через которую научно-последовательно излагаются идеи о том, что ребенок сможет узнать что-то новое о себе и Вселенной, не опасаясь вмешательства своего внутреннего мира.

Ключевые слова: метафорический, сказочный, психолог, педагог, терапия, характер, сюжет, рассказ, решение, практический, социальный, квалификация, действие, прощение, вина, стыд, среда, возможность, мораль.

Annotation: This article describes the opinion that the system of public education pays great attention to the further improvement of professional and pedagogical retraining of Higher Education personnel, arming them with psychological knowledge, noting that it is also important for a mainly child psychologist to know that the main feature of fairy-tale therapy, which helps to positively influence the child's psyche, has The fact of the phenomenon in which the fairy tale is told is manifested not directly and in the form familiar to the audience, but in a special way. In a fairy tale, a language is born that is common to the attitude of adults and children. The fairy tale creates such a protective environment for children that it is through it that the child will be able to learn about himself and any news about the universe without fear of interference from his inner world, which has been scientifically covered.

Key words: metaphorical, fairy tale, psychologist, educator, therapy, character, plot, story, solution, practical, social, qualification, action, supplication, guilt, shame, environment, possibility, morality.

Kirish. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 5 sentyabrdagi "Xalq ta'limi boshqaruv tizimini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-5538-son Farmoni, 2018 yil 5 sentyabrdagi "Xalq ta'limi tizimiga boshqaruvning yangi tamoyillarini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3931-sonli qarori, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar

Mahkamasining “Ruhshunoslik sohasida kadrlarni tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish va jamiyatda huquqbuzarliklarning oldini olish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2019 yil 7 iyundagi 472-son qarori, shuningdek, maktab ruhshunoslarini qayta tayyorlash va malakasini oshirishning ilg‘or va shaffof tashkiliy-huquqiy mexanizmlarini tadbir etish yo‘li bilan xalq ta‘limi tizimida kadrlar siyosatini shakllantirishning zamonaviy tamoyillarini joriy etish bo‘yicha belgilangan ustuvor vazifalar mazmunidan kelib chiqqan holda Xalq ta‘limi vazirining 2019 yil 2 iyuldagi “Xalq ta‘limi tizimida oliy ma‘lumotli kadrlarni kasbiy va pedagogik qayta tayyorlash ishlarini yanada takomillashtirish to‘g‘risida”gi 226-son buyrug‘iga asosan ishlab chiqilgan.

Mamlakatimizdagi qabul qilingan qaror va farmonlar, jamiyatdagi kasbiy o‘zgarishlar ruhiyatga oid fanlarning rivojlanishiga muhim hissa qo‘shadi. Psixologiyaning ko‘pgina tarmoqlari jamiyat va shaxs munosabatlarini hamda mutaxassisning kasbiy rivojlanishiga doir qonuniyatlarni tushuntirish, shaxsning mehnatga layoqatlilik darajalarini o‘rgatish kabi dolzarb masalalarini o‘zida mujassamlashtiradi.

Adabiyotlar sharhi. Ushbu tadqiqotda ta‘lim muassasalarida psixologik xizmatni amalga oshirishda ertak terapiyaning o‘rni va uni qo‘llash jarayonidagi samaradorligi ilmiy adabiyotlarda keng o‘rganilgan. Nishanova.Z.T.,Alimova.G.K [1,9]. Ertak bolalar uchun shunday himoya muhitini yaratib beradiki, u orqali bola o‘zi va olam haqidagi biror-bir yangilikni o‘z ichki dunyosining aralashuvidan qo‘rqmagan holda bilib olish imkoniga ega bo‘ladi. Barotov.Sh.R, Odamova.O‘.K, Nurullayeva.B.B [5,10].Ertak terapiyaning asosiy xususiyati metaforik va o‘zgacha bayon etish uslubiga, tilga ega ekanligidir. Ertak bayon etiladigan hodisaning haqiqati to‘g‘ridan-to‘g‘ri va tinglovchilar uchun tanish bo‘lgan shaklda emas, bal-ki o‘zgacha namoyon bo‘lishidadir.Huddi shunday, Safoyev.N, Mirashirova.N.A, Odilova.N.G [12]. Ertak terapiyasining ilmiy-izchil o‘rganinilishiga salmoqli hissa qo‘shdilar.Asqarova N.A,Nishanova Z.T,Yakubova G.A,Rasulova Z.A [2].Ertak terapiyasi bolalarni hissiy-emotsional tarbiyalashga yordam beradi degan fikrni ilgari suradilar. Maxmudova D.A[6] Ertakning muhim belgisi, o‘zgarish mexanizmi hisoblanadi, kichkina, kuchsiz, axmoq yoki omadsiz qahramon. Ertak so‘ngida kuchli, aqili, botir va omadli g‘olibga aylanadi. Bu o‘zgarishlar bolaga yaxshilanishga bo‘lgan umidni yuzaga keltiradi. Nishanova.Z.T [8]. Terapevtik ta‘sir jarayoni shundaki, ertakning bola bilan birga o‘qilishi va tahlil qilinishi o‘z samarasini beradi deb hisoblaydilar. Bunda asosiy e‘tibor qahramonlar kechinmalari, qiyinchiliklarni yengishi va muvaffaqiyatga erishishga qaratiladi. Maxmudova.D.A, Nishanova.Z.T [6,7] Terapevtik samara psixologning bola kechinmalarini qay darajada tushunib yetganligi va tanlangan ertakning bola muammolariga qay darajada mos kelishi bilan belgilanishini ilmiy tushuntirib beradilar. Umuman olganda, ko‘rib chiqilgan adabiyotlar ertak terapiyasining hissiy, metoforik, motivatsion va metakognitiv o‘lchovlari bilan chambarchas bog‘liqligini ko‘rsatadi.

Metodologiya. Ushbu tadqiqotda talabalarning ta‘lim muassasalarida psixologik xizmatning samaradorligini oshirishga ko‘mak beruvchi ertak terapiyaning o‘rganish bosqichlari va shu asosda bolalarda kechadigan hissiy-irodaviy jarayonlar hamda kognitiv jarayonlarning bog‘liqligini o‘rganishga qaratilgan miqdoriy korrelyatsion tadqiqot dizayni qo‘llanildi. Ushbu dizayn hech qanday o‘zgaruvchini manipulyatsiya qilmasdan psixologik konstruksiyalar o‘rtasidagi bog‘liqlikning kuchi va yo‘nalishini aniqlash imkonini bergani uchun tanlangan. Ta‘lim muassasalarining bakalavr talabalaridan iborat respondentlarning ishtiroki ixtiyoriy va anonim bo‘lib, har bir respondent tadqiqotda ishtirok etishdan oldin ixtiyoriy rozilik berdi. Ma‘lumotlar ikkita standartlashtirilgan psixologik vosita yordamida to‘plandi. Talabalarning ertak terapiyasini bilish va uni amaliyotda qo‘llash darajasi yuqori saviyada o‘tganligi ammo, boshlashdagi qiyinchiliklarga duch kelinganligi , tanlab olingan A.Rolning almashtirish texnikasi, Nusxa olish texnikasi kabi shkalalardan foydalanilgan holda o‘lchandi. Tadqiqot jarayonida, bola taklif etgan yechimga kelib, lekin, hech qanday natija bermasa, u nima qilganini, nima o‘xshamaganligi hamda bu aslida qnday bo‘lishi kerakligini o‘ylab ko‘rish taklif etiladi. Shundan so‘ng bolaga, harakati samara bermagan qahramon haqida so‘zlab berish mumkin. Ertak qahramonining irodasini e‘tirof etib, uning yana harakat qilganligini va oxir oqibat u o‘z qiyin holatidan chiqib ketish yo‘lini topganini korrelyatsion jarayonda qayta ko‘rib chiqish maqsadga muvofiq edi va bu muvaffaqiyatli amalga oshirildi.

Ma'lumotlarni to'plash jarayoni institutsional o'quv platformalari va talabalarning ijtimoiy media guruhlari orqali onlayn tarzda amalga oshirildi. Respondentlarga so'rovnomanini to'ldirish uchun taxminan 10-12 daqiqa vaqt kerak bo'ldi. Ma'lumotlarni to'plashdan oldin axloqiy tasdiq olindi va ishtirokchilarga maxfiylik va istalgan vaqtda oqibatlargasiz chiqib ketish huquqi kafolatlandi.

Shkalalarning ichki izchilligi Kronbax alfa koeffitsientlari yordamida baholandi. Keyin bolalar ertak yoki hikoya parchalarini ta'riflashi, uning mazmuni bo'yicha savollar berishi, bular bolaning ichki dunyosiga, fikrlar ummoniga nazar tashlash imkonini aniqlash uchun Pirson korrelyatsiya tahlili qo'llanildi. Nihoyat, talabalarning ertak terapiyasining samara berishida ertakning kuchini o'rganish uchun ko'p regressiya tahlili o'tkazildi.

Tadqiqotda ishtirok etgan respondentlar psixologik tadqiqot uchun axloqiy standartlarga rioya qildi, tadqiqot davomida shaffoflik, maxfiylik va ixtiyoriy ishtirokni ta'minladi.

Muhokama va natijalar. Tahlil talabalarda pedagog-psixolog ishida keng foydalaniladigan konsultativ-terapevtik faoliyatning yana bir turi ertak terapiyasi hisoblanadi. Ertak sehri shu bilan belgilanadiki, u bir vaqtning o'zida ham onga (u holda ertak yorqin xarakterdagi qahramonlariga ega bo'lgan muayyan syujet asosida ifodalanadi), ham shaxsning chuqur, yetarli darajada anglanilmagan qurilmalariga (qo'rquv, kechinma, kompleks, extiros) qaratilgan bo'ladi. Kattalar ko'pincha qo'rquv va moyilliklarini oshkor etishga qiynaladilar, ko'p bolalar esa o'z harakatlari, kechinmalari uchun aybdorlik va uyalish hissini sezadilar. Ertakda qat'i axloq qoidalari va aniq o'gitlar berilmaydi. Bu esa kattalarning bolalar bilan o'zaro munosabatidagi xatosi hisoblanadi. Ertakda kattalar va bolalar munosabati uchun umumiy bo'lgan til tug'iladi. Ertak bolalar uchun shunday himoya muhitini yaratib beradiki, u orqali bola o'zi va olam haqidagi biror- bir yangilikni o'z ichki dunyosining aralashuvidan qo'rqmagan holda bilib olish imkoniga ega bo'ladi. Ertakni eshitar ekan bola o'zini qahramonlar bilan solishtiradi (u o'ziga o'xshash qiyinchiliklarni boshidan kechirayotgan qahramonlarni tanlab oladi). U o'z qo'rquv va kechinmalari orasida o'zini yolg'iz his etmaydi. Eng asosiysi, ertak qahramonlari qiyinchiliklarni yengayotganini ko'rib, bolada muammolarni hal etish tajribasi va o'z kuchiga ishonch paydo bo'ladi. U doim “Irkit o'rdakcha” qachondir albatta go'zal oqqushga aylanishini biladi.

Ertak bilan ishlashning 2 ta asosiy yo'nalishi mavjud ekanligi ilmiy jihatdan tahlil qilindi.

I. Turli adabiy manbalardagi tanish bo'lgan xalq og'zaki ijodidan olingan, sehri, afsonaviy ertaklardan foydalanish. Terapevtik ta'sir jarayoni ertakning bola bilan birga o'qilishi va tahlil qilinishi bilan belgilanadi. Bunda asosiy e'tibor qahramonlar kechinmalari, qiyinchiliklarni yengishi va muvaffaqiyatga erishish qaratiladi. Bu holda terapevtik samara psixologning bola kechinmalarini qay darajada tushunib yetganligi va tanlangan ertakning bola muammolariga qay darajada mos kelishi bilan belgilanadi.

II. Terapevt tamonidan har bir konkret vaziyat uchun ertak yoki terapevtik metaforaning yaratilishi. Bu yo'nalish psixologdan ertak to'qish jarayoniga to'liq kirishishni talab etadi. Terapevtik maqsadlarda ertakning yaratilish va qo'llanilish jarayoni quyidagi tartibda amalga oshiriladi:

1) Bolani qiyalayotgan muammoni o'ylab chiqing. Uning his – tuyg'u va kechinmalari to'liqiniga moslashing. Mazkur vaziyat bola nuqtai nazarida qanday qabul qilinishini tushunishga harakat qiling.

2) hikoyaning asosiy g'oyasini shakllantiring Bola ongiga qanday fikrlarni yetkazib bermoqchisiz? Hikoya orqali qanday yechimlarni taklif etmoqchisiz? Bu yechimlar juda murakkab bo'lmasligi lozim. Bu yechimlar yangi amaliy va ijtimoiy malakalarni egallashni nazarda tutish lozim, (do'stlar va oila a'zolarini qo'llash haqiqatni so'zlash, vaqt hamma narsaga davo ekanligi haqida).

3). Hikoyani bolaning qo'rquv, xavotir va nizolariga o'xshash jihatlarga ega bo'lgan qahramonni tanishtirishdan boshlang. Bu bolaga o'zini hikoya qahramoniga qiyoslash imkonini beradi va uni o'sha holatga jalb etib, hikoya ishtirokchisiga aylantiradi. Masalan hikoya shunday boshlanishi mumkin: “bir bor ekan, bir yo'q ekan, bir joyda senga o'xshagan qizcha (bola) yashar ekan...”

4). Hikoya qahramonining bolaga o‘xshash bo‘lgan kuchli va ijobiy sifatlarini eslatib o‘ting. Bolalar o‘z muammosiga bog‘lanib qolishsa, ular faqat yamon narsalarni o‘ylab, o‘zlarining kuchli tamonlari va sifatlarini unutib qo‘yadilar.

5). Shunday syujet chizig‘ini ishlab chiqish kerakki, u o‘z ichiga quyidagi asosiy elementlarni kiritishi lozim: - Bola muammosiga mutanosib metaforik nizo;

- Metaforik inqiroz, uning natijasida bosh qahramon barcha to‘siqlarni yengib g‘olib bo‘lishi kerak.

- Qo‘lga kiritilgan g‘alaba natijasida qahramon o‘zidagi yangi sifatlarini anglashi;

- G‘alaba tantanasi, unda qahramon harakatiga yarasha taqdirlanadi.

6). Hikoyada sirli, kutilmagan va kulguli elementlardan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Nutqingizdagi kamchiliklardan uyalmang, hikoya davomida o‘z xato yoki kamchiligingizni yozib qolsangiz, shoshilmasdan uni taxminan quyidagicha to‘g‘irlab ketish maqsadga muvofiq. Bu ta‘lim muassasalari uchun akademik qo‘llab-quvvatlash dasturlariga psixologik ko‘nikmalar bo‘yicha ertak terapiyasiga doir mashg‘ulotlarni kiritish zarurligini ta‘kidlaydi. Umuman olganda, topilmalar talabalarning ta‘lim muassasalarida ertak terapiyasidan foydalanish nechog‘lik muhimligi va buning uchun keng qamrovli choralarni ishlab chiqishga mustahkam asos yaratadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, ushbu tadqiqot talabalarning, bola ertakni to‘qish yoki ijro etish vaqtida u faqatgina ertak voqealarini boshidan kechiribgina qolmay, balki his-tuyg‘ularni ham namoyon etadi. Talabalar bilan ishlashda ertak terapiyasidan foydalanishda ularga faqatgina ertaklargina emas, balki fantastik voqealar, senariylar, reklama roliklari, multafilmlar, komplekslarni o‘ylab topishni taklif etish mumkin. Bolani ertakni yaratish va ijro etishga yo‘naltirish. Ba‘zida bola turli bahonalar bilan hikoya to‘qishdan bosh tortadi (men bilmayman, qilolmayman, yaxshi bajara olmayman, buni hech qachon qilmaganman). Bu holatda boladan taniqli ertakni so‘zlab berishni so‘rash mumkin (Masalan: Bo‘g‘irsoq, Qizil qalpoqcha, Zumrad va Qimmat va hokaza). So‘ng uning syujeti, voqea joyi, vaqti, qahramonlar xarakterini o‘zgartirib, boshqa shaxs nomidan so‘zlab berishni so‘rash kerak.

Tavsiyalar Tadqiqot natijalariga asoslanib, o‘qituvchilar, psixologlar, ta‘lim muassasalari uchun bir nechta amaliy tavsiyalar taklif qilinishi mumkin:

-Birinchidan, ertak terapiyasida qo‘llanilayotgan til va lug‘at bola tili darajasiga moslashtirilishi, hikoya hajmi (davomiyligi) esa bola diqqatining turg‘unlik darajasiga mos bo‘lishi erishish lozim.

-Ikkinchidan, bolaga ertak yoki hikoyaga to‘liq berilgan hamda uning uchun vaqt chegarasidan o‘tib, bolaga zerikarli bo‘lmasligi e‘tibor berish lozim. Uning yuz ifodasiga qarab, tinglayotgan ertak yoki hikoyasiga bo‘lgan munosabatni aniqlash mumkin. SHu maqsadda, psixologik xizmatni hissiy tartibga solish, stressni boshqarish va motivatsiyani oshirishga qaratilgan aralashuvlarni birlashtirish lozim, bu psixologik xizmat samarasiga erishishda muhim rol o‘ynaydi.

-Uchinchidan, tadqiqotchi ertak va hikoyalarni qo‘llagan vaqtda bolaning hissiy-irodaviy hamda kognitiv jarayonlarini rivojlanishiga yordam beruvchi ertak terapiyasining samaradorligiga erishishga yordam beradi. O‘qituvchilar talabalarni aniq muddatlar, bosqichma-bosqich vazifalar va shakllantiruvchi fikr-mulohazalarni kiritish orqali qo‘llab-quvvatlashlari mumkin, bu esa vazifalardan qochishni kamaytirishga va izchil ishtirokni rag‘batlantirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Adizova T.M. Psixokorreksiya . – Toshkent. 2005.
2. Asqarova N.A., Nishanova Z.T., Yakubova G.A., Rasulova Z.A. Bolalarda diqqat yetishmasligi va giperaktivlik sindromining maxsus psixokorreksiyasi. Monografiya. 2017.208 b.
3. Adamova.O‘, Nurullayeva.B.” Psixologiya fanini o‘qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish”.Uslubiy qo‘llanma. UrDU noshirlik bo‘limi. Urganch. 2010.76 b.
4. Barotov Sh.R. O‘quvchi shaxsini o‘rganish usullari. -Toshkent.: “ O‘qituvchi “, 1995.
5. Barotov Sh.R. “Psixologik xizmat”. Toshkent. 2018. Navro‘z nashriyoti. 487 bet.
6. MaxmudovaD.A. Psixokorreksiya asoslari. –T.: Fan va texnologiya nashriyoti. 2011.-128 b.
7. Nishanova Z.T. Psixologik xizmat. -T.: TDPU, 2006.. - 162 b.

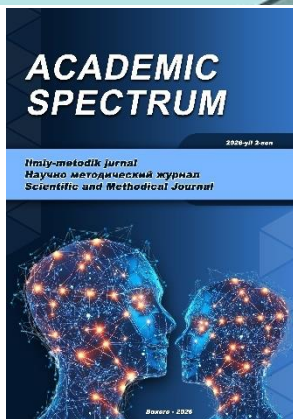
MUNDARIJA:

Qurbonov G‘ulomjon G‘afurovich Ochilboyeva Maftuna Dilshod qizi	<i>Matematik ta’limda differensial yondashuv tushunchasi va uning shakllanishining hozirgi holati</i>	6
Xusanova Gulasal Shuhratjon qizi Husanboyeva Xurshidabonu Muhammadamin qizi	<i>Axborot texnologiyalarining chet tilini o‘qitish metodikasidagi o‘rni va ahamiyati</i>	10
Nasirdinova Gulshoda Donyorbek qizi Abdumalikova Marjona Doniyorjon qizi	<i>Kollaborativ o‘qitish texnologiyasi “boshlang‘ich ta’lim pedagogikasi” faniga tatbiq etish imkoniyati</i>	13
Alimdjanova Dilbar Negmatovna	<i>Jamoat salomatligini fanini o‘qitishda mualliflik pedagogik texnologiyalari</i>	18
Raximova Nasiba Nuriddinovna	<i>O‘smirlarda agressiya muammosini o‘rganishning nazariy-metodologik asoslari</i>	22
Bozorova Nazokat Mamasoatovna	<i>Tarixiy podkastlar va videobloglar o‘quvchilarning kognitiv faolligini rivojlantirish shakli sifatida</i>	26
To‘rayeva Dilovar Naimovna	<i>Kichik yoshdagi o‘quvchilarning badiiy asarni tahlil etishdagi psixologik xususiyatlari</i>	30
Bobomurodova Mahzuna Ortiq qizi	<i>Gidronimlarda geografik va tarixiy omillarning aks etishi</i>	33
Giyasova Zuxra Raxmatullayevna	<i>Gaz molekulalarining tezliklar bo‘yicha taqsimoti: desmos yordamida raqamli vizualizatsiya va didaktik imkoniyatlar</i>	36
Bekimbetova Gulnaz Nabatovna	<i>Methodology for using educational materials on natural resources in theoretical classes</i>	43
Narmuradova Rayhon Uktamovna	<i>Huquqni muhofaza qiluvchi organlar xodimlarini psixologik tahlilga o‘rgatishning ahamiyati</i>	48
Itolmasova Nafisa Furqatovna	<i>Kasbiy qobiliyat tushunchasi va uning psixologik asoslari</i>	51
Yunusova Sohiba Abdulmamidovna Raxmataliyeva Marjona Xurshidjon qizi	<i>Jarayonlarni boshqarishda rejining va kaizen uslublari asosida samaradorlikni oshirish</i>	54
Narmuradova Rayhon Uktamovna	<i>Jinoyat sodir etishda affekt holatining psixologik va huquqiy bahosi</i>	57
Ismatova Kamola Azizjon qizi	<i>Bola psixik taraqqiyotida oilaning ahamiyati</i>	60
Ochilova Mexrubon Syratovna	<i>Значение курсов повышения квалификации учителей цифровой грамотности и применению образовательных платформ на уроках географии</i>	64
Sirojov Otajon Orifjonovich	<i>Talabalarning o‘quv faoliyatini raqamli texnologiyalar asosida tashkil qilishning integrativ mexanizmlarini takomillashtirish</i>	69
Islomov Nurtoy Nomoz o‘g‘li	<i>Talabalarda atamalar bilan ishlash ko‘nikmalarini takomillashtirish</i>	76

Madaminova Gulzira Gulamkadirovna	<i>Ingliz tili o‘qitishda o‘quvchilarning kognitiv kompetensiyani rivojlantirish metodlari tahlili</i>	80
Eshmuminova Oybarchin Botirovna	<i>Maktabdan tashqari ta‘lim strategiyalari: istiqbolli yo‘nalishlar, strategik rejalashtirish va amaliy tadqiqotlar</i>	84
Ibodulloyev Nurali Sheraliyevich	<i>Raqamli texnologiyalardan foydalanishning ta‘lim jarayonidagi o‘rni</i>	88
Odamova O‘g‘iljon Kenjayevna	<i>Ta‘lim muassasalarida psixologik xizmatning samaradorligini oshirishda ertak terapiyasining o‘rni</i>	91
Shikarov Tolib Tavakalovich	<i>Raqamli pedagogikada adaptiv ta‘lim texnologiyalari: talabalarning individual ehtiyojlarini qondirish va o‘quv samaradorligini oshirish</i>	95
Raximov Azizbek Normurodovich	<i>Jadid munavvarlar faoliyatida vatanparvarlik tarbiyasining pedagogik mohiyati</i>	99
Shomurodova Nozima Baxriddin qizi	<i>Maktabgacha yoshdagi bolalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda xorijiy tajribalar tahlili</i>	104
Xolmirzayeva Shahnoza Majidovna	<i>Maktabgacha yoshdagi bolalarda mustaqillik va ijodiy tashabbusni rivojlantirishning pedagogik asoslari</i>	108
Tangirov Farxodjon Mamatyakubovich	<i>Loyihaga asoslangan faoliyatning o‘quvchilar meta-fan kompetensiyalari va texnologik madaniyatini rivojlantirishga ta‘siri</i>	112
Rasulov Rustambek Odilovich Xoshimov Mirjalol Murodjon o‘g‘li	<i>Xalqaro aloqa: mohiyati, rivojlanishi, va zamonaviy tendensiyalar</i>	119
Baratova Nozima Xidirova Gavhar Rustamovna	<i>Raqamli texnologiyalar asosida barqaror turizmni rivojlantirish istiqbollari</i>	123
Urazaliyeva Dilraboxon Nishonboyevna	<i>O‘smirlarda suisid xavfining bio-psixo-fiziologik mexanizmlari: masofaviy psixogen ta‘sir sharoitida tibbiy-psixologik yondashuv</i>	129
Kurbonov Munis Ro‘zmetova Muhabbat	<i>Ta‘lim jarayonida pedagogik yondashuv axborotlashtirishning ahamiyati</i>	137
Farmonova Dildora Sobirovna	<i>Nogiron bolalarning jamiyatga moslashuvidagi to‘siqlar</i>	140
Axmadova Gulbashakar Azizbekovna	<i>Erta bolalikda emotsional befarqlikning oqibatlari</i>	143
Tojiboyev Ziyodilla A‘zamjon o‘g‘li	<i>Raqamli iqtisodiyot sharoitida milliy iqtisodiyotni rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari</i>	147
Umaraliyeva Hilola Fazliddin qizi	<i>Talabalarning kommunikativ kompetentligi guruhiiy o‘zaro ta‘sir samaradorligining prediktori sifatida</i>	149
Kozieva Ikbol Komilzhonovna	<i>Onomastics funkions</i>	153
Ismatova Dilafruz To‘ymuratovna	<i>Zamonaviy jamiyatda oilaviy qadriyatlar transformatsiyasi: an‘anaviy modeldan individualistik modelga o‘tish jarayoni</i>	156
Ziyadilloeva Malikabonu Abdulloyevna	<i>Approaches to studying individual soldier performance and group interaction in the armed forces</i>	160

Ashrapov Nodirbek Namoz o'g'li	<i>O'smirlik davrida kognitiv jarayonlarning shakllanishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-muhit omillari va ularning shaxs kamolotidagi ahamiyati</i>	164
Hamroyev Jasur Umedovich	<i>Oliy ta'lim muassasalarida sun'iy intellekt texnologiyalari asosida talabalarning innovatsion tafakkuri va muammoli vaziyatlarni hal etish kompetensiyalarini rivojlantirish mexanizmlari</i>	169
Axmadov Nazirjon Rahmat o'g'li	<i>Social and psychological factors in the development of positive behavior in adolescents</i>	173
Rustamov Shavkat Shuxratovich	<i>Pedagogical and psychological approaches to developing students' innovative competence</i>	177
Назаров Акмал Мардонович	<i>Психологические факторы развития креативного мышления и инновационного подхода у студентов</i>	180
Ганджиев Феруз Фуркатович	<i>Проявления агрессии среди подростков в социальных сетях и их психологические последствия</i>	184
Дехконбоев Шохжахон Ойбекович	<i>Методы и подходы судебно-психологической экспертизы при оценке эмоционального состояния личности</i>	189
Zoirov Abduqodir Askarovich	<i>Talabalarda diqqat sifatлари rivojlanishining psixologik determinantlari</i>	193
Xolmo'minova Yasmina Ma'murjon qizi	<i>Maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlashda individual ta'lim dasturlarining samaradorligi</i>	197
Khusanova Gulasal Shuhratjon kizi, Fozilova Shakhzoda Aslam kizi	<i>Comparison of the effectiveness of online and offline learning</i>	200
Raximova Moxinora Xoshimjanovna Ibrohimova Feruzabonu Ilyosbek qizi	<i>Rivojlangan xorijiy mamlakatlar ta'limi taraqqiyotining ayrim masalalari</i>	203
Шарипова Умида Шавкат кизи	<i>Факторы и проблемы исследования гендера в социолингвистике</i>	206
Тагирова Муштарий Махсудовна	<i>Своеобразные черты литературных и публицистических трудов джадидов</i>	209
Narziyeva Husnora	<i>Norasmiy savdoning shahar iqtisodidagi o'rni</i>	212
Xomidova Mahliyo Akobir qizi	<i>Elektron hisoblash mashinalari uchun yaratilgan dasturlar, ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari</i>	216
To'raqulova Nargiza Ali qizi	<i>Yozuvning vujuga kelishi va tilshunoslikdagi ahamiyati</i>	219
Qovlonbekov Abdulaziz Abdullajon o'g'li.	<i>Para sportchilarni qo'llab quvvatlashning ijtimoiy psixologik determinatlari (o'smir yoshidagi parasportchilar misolida).</i>	222
Diyorbek Abrayev Mamarajab ogli	<i>Translation of culturally-bound words from english into uzbek: challenges and strategies</i>	225
Sharipova Shukronaxon Baxtiyorjon qizi	<i>O'zbek xalq og'zaki ijodi va uni maktabgacha yoshdagi bolalar emotsional intellektini rivojlantirishda qo'llashning psixologik asoslari</i>	228

<i>Rahmatova Nasiba Sobirovna</i>	<i>Gender psixologiyasida jinsiy farqlanish muammolarini tahlil qilishda erkaklar va ayollarning rollari</i>	231
<i>Ro‘ziyev Ulug‘bek Muzzafarovich</i>	<i>O‘smirlardagi emotsional zo‘riqishlar va ularni kelib chiqish sabablari</i>	238
<i>Mirzayeva Dilshoda Ikromjonova Sayfidinova Aziza Tolibovna</i>	<i>O‘zbek va ingliz leksikasida nabotot obrazlarining metaforik talqini</i>	242
<i>Qodirova Dilnoza Murtazoyevna</i>	<i>Talabalarda professional identifikatsiya jarayonining psixologik determinantalari</i>	244
<i>Tajibayev Shohruh Maqsudovich</i>	<i>The influence of psychological characteristics on guides’ communicative skills and their professional significance</i>	251
<i>Sharopov Suxrob Shodi o‘g‘li</i>	<i>O‘smirlarda refleksiv xususiyatlar va tanqidiy fikrlash o‘rtasidagi bog‘liqlik</i>	256

“ACADEMIC SPECTRUM”

ILMIY METODIK JURNALI UCHUN MAQOLALARNI RASMIYLASHTIRISH TALABLARI

“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy jurnali mualliflari diqqatiga!

1. “ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy jurnali ilmiy maqolalarni o‘zbek, rus va ingliz tillarida chop etadi.

2. E‘lon qilinadigan maqolalarga bo‘lgan asosiy talablar:

✚ ishning dolzarbligi va ilmiy yangiligi;

✚ maqolaning hajmi: adabiyotlar ro‘yxati, chizma va jadvallar inobatga olingan holatda 3-8 betgacha;

✚ maqola nomi, annotatsiya (50-60 ta so‘z) va tayanch so‘zlar (8-

10 ta) ingliz, o‘zbek va rus tillarida keltiriladi.

3. Maqola boshida mavzu, muallifning F.I.O. (to‘liq yozilishi kerak), mualliflar bir nechta bo‘lsa, ularning har biri haqida to‘liq ma‘lumotlar berilishi shart, tashkilot, shahar, mamlakat, muallifning e-maili ko‘rsatiladi. Matnda kirish qismi, tadqiqot obyekti va qo‘llanilgan metodlar, olingan natijalar va ularning tahlili, xulosa, adabiyotlar ro‘yxati, albatta, keltiriladi. Maqolada keyingi 10-15 yilda e‘lon qilingan adabiyotlarga havola qilinishi tavsiya etiladi.

4. Matn uchun: Microsoft Word; Times New Roman, 12 shrift, maqola nomi bosh harflarda, interval 1,0; abzas 1,0 sm, yuqori va pastki tomon 2 sm, chap va o‘ng tomon 2 sm.

5. Agar maqolaga rasm, jadval, diagramma, sxema, chizma, turli grafik belgilar kiritilgan bo‘lsa, ular aniq va ravshan tasvirlanishi, qisqartmalarning to‘liq izohi yozilishi lozim. Formulalar matnga maxsus kompyuter dasturlarida kiritilishi kerak.

6. Iqtibos olingan yoki foydalanilgan adabiyot satr osti izohi tarzida emas, balki maqola oxirida asosiy matndagi ketma-ketligi asosida umumiy ro‘yxatda ko‘rsatiladi. Matn ichidagi ko‘chirmadan so‘ng iqtibos olingan asarning ro‘yxatdagi tartib raqami va sahifasi kvadrat qavs ichida beriladi. Bu o‘rinda kitob, to‘plam, monografiyalar uchun mualliflarning ism-familiyalari, manbaning to‘liq nomi, nashr ko‘rsatkichi (shahar, nashriyot va nashr yili) ko‘rsatiladi. Jurnal maqolalari va boshqa davriy nashrlar uchun mualliflarning ism-familiyalari, maqola nomi, jurnal nomi, yili va soni, sahifa nomeri ko‘rsatiladi.

7. Maqola matni kamida 70-80 % muallifning shaxsiy izlanishlari natijasiga asoslanishi lozim. Topshirilgan maqolalar “Anti plagiat” tizimi yordamida tekshiriladi.

8. Tahririyatga taqdim qilingan maqolalar tahririyat tomonidan taqrizga beriladi. Maqola taqrizdan qaytgach, agar zarur bo‘lsa, barcha savol va e‘tirozlar bo‘yicha muallifga qayta ishlash uchun taqdim etiladi. Maqola nusxalari qaytarilmaydi.

9. Tahririyat maqolani taqrizga yuboradi, taqriz ijobiy bo‘lsa maqola jurnalda chop etish uchun qabul qilinadi. Jurnalda anjuman tezislar va ma‘ruzalari chop etilmaydi. E‘lon qilingan materiallarning haqqoniyligiga va ko‘chirilmaganligiga shaxsan muallif javobgardir.

10. Tahririyat maqolaga ayrim kichik o‘zgartirishlarni kiritishi mumkin. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan ko‘rib chiqilmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

11. Ijobiy taqriz berilgan maqola tahririyat tomonidan qabul qilingan sanaladi. Jurnal tahririyati maqola matnini qisqartirish va unga tahririy o‘zgartirishlar kiritishga haqlidir.

12. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan qabul qilinmaydi va ko‘rib chiqilmaydi.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrda №1273056 sonli guvoohnoma bilan ro‘yxatga olingan.

Tahririyat manzili: 200117, O‘zbekiston Respublikasi,
Buxoro shahri Alpomish ko‘chasi, 9-uy
Elektron manzil: <https://fanistiqbollari.uz>
Telegram raqami: -998 (91) 245-46-66

“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy-metodik jurnal.

Buxoro

2026. № 2-Son.